

Fundacja rodzinna.

Ujęcie prawne, podatkowe i bilansowe + wzory do pobrania

Przejdź do produktu na ksiegarnia.beck.pl

Część I. Zagadnienia prawne

Przemysław Szot

Rozdział I. Statut fundacji rodzinnej

Statut fundacji rodzinnej stanowi kluczowy element jej funkcjonowania. Wiele wytycznych dotyczących zarówno rozwoju, jak i zasad zarządzania fundacją rodzinną będzie ustanowionych właśnie w tym akcie.

Kształt oraz elastyczność statutu powinny być zatem odpowiednio dostosowane do wizji fundatora i ewentualnych potrzeb osób, którym będzie on chciał przypisać w przyszłości status beneficjenta.

Statut powinien zostać ustanowiony w formie aktu notarialnego. Przepisy FundRodzU nie zawierają szczegółowych regulacji co do jego zakresu. Określają wyłącznie minimalny zakres spraw, które powinny zostać w nim zawarte, wskazując przy tym, że mogą się w nim znaleźć postanowienia inne niż obligatoryjne (art. 26 ust. 3 FundRodzU).

W związku z powyższym kształtowanie postanowień statutu fundacji rodzinnej może okazać się sporym wyzwaniem, wymaga bowiem od jego autora uwzględnienia szeregu okoliczności, które niekoniecznie będą „podpowiedziane” przez ustawodawcę, choćby poprzez domyślne określenie zasad konstruowania tego aktu.

1. Obligatoryjne elementy statutu

Jednym z niezbędnych elementów do powstania fundacji rodzinnej jest ustalenie jej statutu (art. 21 pkt 2 FundRodzU). Do ustalenia statutu fundacji rodzinnej uprawniony jest fundator. Statut fundacji rodzinnej powinien być sporządzony w formie aktu notarialnego (art. 26 ust. 1 FundRodzU).

Statut – stosownie do treści art. 26 ust. 2 FundRodzU – powinien określać:

- 1) nazwę fundacji rodzinnej,
- 2) siedzibę fundacji rodzinnej,
- 3) szczegółowy cel fundacji rodzinnej,

- 4) beneficjenta lub sposób jego określenia i zakres przysługujących beneficjentowi uprawnień,
- 5) zasady prowadzenia listy beneficjentów,
- 6) zasady, w tym szczegółowy tryb, zrzeczenia się uprawnień przez beneficjenta,
- 7) czas trwania fundacji rodzinnej, jeżeli jest oznaczony,
- 8) wartość funduszu założycielskiego,
- 9) zasady powoływania i odwoływania oraz uprawnienia i obowiązki członków organów fundacji rodzinnej, a także zasady reprezentacji fundacji rodzinnej przez zarząd albo przez inne organy fundacji rodzinnej w przypadkach wskazanych w ustawie,
- 10) podmiot uprawniony do zatwierdzenia czynności zarządu fundacji rodzinnej w organizacji,
- 11) co najmniej jednego beneficjenta uprawnionego do uczestnictwa w zgromadzeniu beneficjentów,
- 12) zasady zmiany statutu,
- 13) przeznaczenie mienia fundacji rodzinnej po jej rozwiązaniu, w tym określenie beneficjenta uprawnionego do mienia w związku z rozwiązaniem fundacji rodzinnej.

Wskazać przy tym należy, że mimo swobody w kształtowaniu zakresu statutu autor takiego aktu powinien mieć na względzie powszechnie obowiązujące regulacje prawne, w tym również zasady współzycia społecznego. Wynika to z faktu, że mimo iż ustawodawca nakreślił wyłącznie minimalny zakres jego elementów, pozostawiając resztę kreatywności twórcy statutu, nie oznacza to, że akt ten może modyfikować powszechnie obowiązujące przepisy prawa.

Przykładowo, statut fundacji rodzinnej nie będzie mógł rozszerzyć kręgu osób, które mogą posiadać status beneficjenta fundacji rodzinnej (choćby o spółki kapitałowe). Dodatkowo fundacji rodzinnej jako fundator nie może powołać również osoba prawna, może nim być wyłącznie osoba fizyczna.

Istotne jest również to, że osoba sporządzająca statut fundacji rodzinnej będzie musiała uwzględnić, że istnieją sfery, których nie można ograniczać zapisami statutowymi, a są to:

- 1) prawo do pozyskania informacji przez beneficjenta fundacji rodzinnej,
- 2) zasady odpowiedzialności za zobowiązania (np. brak możliwości ograniczenia jej odpowiedzialności ze względu na istniejący obowiązek alimentacyjny wobec fundatora),
- 3) zmiana struktur organów spółki czy też niepowołanie organów obligatoryjnych z mocy ustawy,
- 4) wysokość minimalnego funduszu założycielskiego.

Z tego względu – mimo pewnej oczywistości powyższych przykładów – warto podkreślić, że w ramach sporządzania statutu fundacji rodzinnej nie można wprowadzić dowolnych regulacji. Ograniczeniem jest kryterium zasad współzycia społecznego oraz powszechnie obowiązujące regulacje prawne.

1.1. Nazwa fundacji rodzinnej

Omawiając poszczególne elementy statutu fundacji rodzinnej, należy rozpocząć od jej nazwy. Zgodnie z art. 3 ust. 1 FundRodzU nazwa fundacji rodzinnej może być obrana dowolnie i zawierać dodatkowe oznaczenie „Fundacja Rodzinna” oraz dopuszczalne jest używanie w obrocie skrótu „F.R.” (art. 3 ust. 2 FundRodzU). Dodatkowego oznaczenia w nazwie „Fundacja Rodzinna” oraz skrótu „F.R.” może używać tylko fundacja rodzinna.

Należy przy tym pamiętać, że z uwagi na uprawnienie fundacji rodzinnej do prowadzenia działalności gospodarczej może ona mieć również status przedsiębiorcy. Powoduje to, że fundacja rodzinna podlega również zasadom uregulowanym w art. 43³ KC, zgodnie z którymi firma przedsiębiorcy powinna się odróżniać dostatecznie od firm innych przedsiębiorców prowadzących działalność na tym samym rynku. Firma nie może wprowadzać w błąd, w szczególności co do osoby przedsiębiorcy, przedmiotu działalności przedsiębiorcy, miejsca działalności, źródeł zaopatrzenia.

W związku z powyższym, zakładając fundację rodzinną i obierając jej nazwę, warto zwerifikować, czy w obrocie prawnym nie występują już fundacje rodzinne pod podobną nazwą oraz czy nie prowadzą zbliżonej działalności gospodarczej do planowanej działalności gospodarczej fundacji rodzinnej, którą zamierzamy założyć (np. przez weryfikację w rejestrze fundacji rodzinnych, gdyż jednym z obowiązków przy rejestracji fundacji rodzinnej jest wskazanie jej przedmiotu działalności gospodarczej – art. 117 ust. 1 pkt 14 FundRodzU).

Mając jednak na uwadze, że rejestr fundacji rodzinnych nie jest elektroniczny, szybszym i prostszym rozwiązaniem może okazać się przeszukanie bazy danych REGON lub Centralnego Rejestru Beneficjentów Rzeczywistych (CRBR) w celu identyfikacji fundacji rodzinnych o takiej samej nazwie jak przez nas planowana.

1.2. Siedziba fundacji rodzinnej

Fundacja rodzinna z chwilą wpisu do rejestru fundacji rodzinnych nabywa osobowość prawną (art. 4 ust. 1 FundRodzU). Z tego względu za siedzibę fundacji rodzinnej należy uznać miejscowość określoną w statucie, a w przypadku braku takiego wskazania – miejscowość, w której siedzibę ma organ zarządzający fundacji rodzinnej (art. 41 KC).

1.3. Szczegółowy cel fundacji rodzinnej

Ustawodawca nie sprecyzował, co oznacza „szczegółowy cel fundacji rodzinnej”. W art. 2 ust. 1 FundRodzU określił wyłącznie, że fundacja rodzinna jest osobą prawną utworzoną w celu gromadzenia mienia, zarządzania nim w interesie beneficjentów oraz spełniania świadczeń na rzecz beneficjentów, pozostawiając fundatorowi określenie szczegółowego celu fundacji rodzinnej w jej statucie.

W związku z powyższym można uznać, że samo przetransferowanie przepisów art. 2 ust. 1 FundRodzU może okazać się niewystarczające dla skutecznego określenia szczegółowego celu fundacji rodzinnej.

Zważywszy jednak, że rolą fundacji rodzinnej jest przede wszystkim zapewnienie ochrony majątku fundatora przed rozdrobnieniem oraz umożliwienie budowy wielopokoleniowego bogactwa gromadzonego pod parasolem ochronnym jednego podmiotu (fundacji rodzinnej), niezbędne jest przedstawienie, w jaki sposób rozumiał tę rolę ustawodawca.

Warto przedstawić uzasadnienie do FundRodzU¹.

Uzasadnienie do projektu FundRodzU

Aby unikać znanego w świecie scenariusza, w którym dzieci dzielą się majątkiem rodziców, a następnie ich potomkowie dzielą dalej majątek na coraz mniejsze części i realizują jedynie własne plany, co do przeznaczenia otrzymanego majątku, w tym także te niezwiązane z biznesem albo podyktowane sytuacjami losowymi, jest potrzebny mechanizm integracji majątku (akumulacji kapitału) i zarządzania nim w sposób pozwalający na zachowanie aktywności w sferze gospodarczej i dostarczanie środków utrzymania przyszłym pokoleniom. Dotychczasowym rozwiązaniem, z którego korzystają właściciele firm rodzinnych w Polsce, aby zapewnić nierozzerwalność majątku, są fundusze inwestycyjne gromadzące rodzinne aktywa. Nie jest to jednak rozwiązanie odpowiadające np. na potrzebę zabezpieczenia stałych środków na bieżące koszty życia dla członków rodziny. Polscy przedsiębiorcy decydują się niekiedy na przeniesienie majątku do zagranicznych fundacji lub trustów. Prowadzi to do „emigracji majątku”. Zagraniczne fundacje rodzinne (prywatne) są popularnym narzędziem sukcesji firmy rodzinnej.

Z tego względu, kształtując postanowienia statutu fundacji rodzinnej oraz analizując zapotrzebowania określonej rodziny, można kierować się przede wszystkim następującymi okolicznościami:

- 1) utworzenie podmiotu akumulującego majątek rodziny oraz służącego jego pomnżaniu,
- 2) minimalizacja ryzyka nieudanej sukcesji i zwiększenie gwarancji kontynuacji działalności biznesowej nestora rodu,
- 3) ochrona majątku przed podziałem z jednoczesnym zapewnieniem osobom najbliższym fundatorowi odpowiedniej ochrony życiowej (np. możliwość pokrywania przez fundację rodzinną kosztów utrzymania beneficjenta),
- 4) utrzymanie ciągłości istnienia przedsiębiorstwa prywatnego, w szczególności dla realizacji celu opisanego w pkt 1,
- 5) utworzenie struktury pozwalającej na efektywne podatkowo oraz prawnie zarządzanie majątkiem prywatnym całej rodziny z jednoczesnym umożliwieniem odrębności prawnej i majątkowej od biznesów „aktywnych” (ustawowe ograniczenie zakresu dozwolonej działalności gospodarczej prowadzonej przez fundację rodzinną).

Określenie celów fundacji rodzinnej przedstawiono w poniższym przykładzie.

---

¹ Uzasadnienie rządowego projektu ustawy o fundacjach rodzinnych, <https://orka.sejm.gov.pl/Druki9ka.nsf/0/17118C9A9F6DE247C125890500329D3E/%24File/2798.pdf>, druk sejmowy Nr 2798, s. 57 (dostęp: 5.12.2024 r.).

Przykład

1. Celem fundacji rodzinnej jest zapewnienie ciągłości przedsiębiorstw, których udziały lub akcje zostaną wniesione przez fundatora do fundacji rodzinnej. Organy fundacji rodzinnej powinny przede wszystkim uwzględniać zachowanie kontroli nad podmiotami, których udziały zostały wniesione do fundacji rodzinnej. Niezbędne jest, żeby przedsiębiorstwa wniesione do fundacji rodzinnej były kontrolowane przez rodzinę Kowalskich. Jedyną okolicznością, która może pozwolić na sprzedaż części posiadanych udziałów lub akcji, to potrzeba zapewnienia utrzymania rodziny, i to wyłącznie w sytuacji, gdy posiadane udziały lub akcje oraz wynikające z nich prawa korporacyjne nie pozwalają na zapewnienie tego bytu.
2. Jednocześnie fundacja rodzinna powinna zarządzać swoim mieniem w taki sposób, żeby następcy fundatora mieli zapewnione godne życie na poziomie nie niższym niż za życia fundatora. Jednakże potrzeba zapewnienia takiego samego poziomu życia nie może przeważać nad potrzebą zachowania kontroli nad przedsiębiorstwami, o których mowa w ust. 1.
3. Celem fundacji rodzinnej jest również promowanie tych członków rodziny Kowalskich, którzy wykazują się zaangażowaniem w rodzinny biznes, w szczególności jako menedżerowie wybrani przez Walne Zgromadzenie lub Zgromadzenie Wspólników przedsiębiorstw, w których udziały posiada fundacja rodzinna. Członkowie rodziny Kowalskich, którzy angażują się w rozwój przedsiębiorstwa, powinni być traktowani bardziej preferencyjnie niżeli członkowie, którzy wobec rozwoju przedsiębiorstw rodziny Kowalskich pozostają pasywni.
4. Fundacja rodzinna powinna dążyć do rozwoju intelektualnego jej beneficjentów oraz zapewniać, że każdy członek rodziny Kowalskich otrzyma odpowiednią edukację. Fundacja rodzinna jest obowiązana przede wszystkim do pokrycia kosztów czasowego studiów wyższych oraz miejsca w domu studenckim każdego członka rodziny Kowalskich.

Wyżej zarysowany przykład sformułowania szczególnego celu jest wyłącznie fragmentarycznym i bardziej opisowym ujęciem celu, jaki może przyświecać fundatorowi. W założeniu każdy z fundatorów powinien sobie zadać pytanie: „Gdzie widzę swój ród/rodzinę za 30/40 lat” i tę wizję umieścić w jednym z pierwszych fragmentów statutu, np. w postaci preambuły. Pozwoli to na dobre usystematyzowanie wartości, które przyświecały fundatorowi podczas ustanawiania fundacji rodzinnej oraz na przygotowanie wytycznych dla przyszłych pokoleń, jak i członków organów zarządzających fundacji rodzinnej.

Należy przy tym pamiętać, że określenie szczegółowego celu fundacji rodzinnej jest bardzo istotne, w wielu przypadkach to właśnie cel może mieć związek z rozwiązaniem fundacji rodzinnej. Są to między innymi następujące okoliczności:

- 1) cel fundacji rodzinnej został zrealizowany,
- 2) nie jest możliwe dalsze realizowanie celu fundacji rodzinnej,
- 3) realizacja tego celu wiąże się z nadmiernymi trudnościami, a usunięcie przeszkód nie może nastąpić bez konieczności poniesienia niewspółmiernie wysokich kosztów,
- 4) fundacja rodzinna jest zarządzana w sposób oczywiście sprzeczny z jej celem.

Poniżej przedstawiono przykłady szczegółowych celów fundacji rodzinnej, które następnie mogą być ewentualną podstawą do rozwiązania fundacji.

Przykład

Fundator fundacji rodzinnej określił, że jej celem jest zbudowanie majątku o wartości 1 mld zł, który zostanie następnie przekazany na rzecz pokolenia, które dożyło do czasów osiągnięcia tego celu przez fundację rodzinną.

Przykład

Celem fundacji rodzinnej było wspieranie rodziny Kowalskich, ale w tragicznym wypadku samochodowym cała rodzina Kowalskich zginęła, nie pozostawiając po sobie żadnej osoby, na rzecz której fundacja rodzinna mogłaby działać. Z tego względu wspieranie rodziny Kowalskich (dalsza realizacja celu) nie jest możliwe i tym samym fundacja rodzinna ulegnie rozwiązaniu.

Przykład

Celem fundacji rodzinnej jest zachowanie istnienia rodzinnych przedsiębiorstw. Jednakże z uwagi na duże problemy finansowe tych przedsiębiorstw i potrzebę zasilenia ich wysokimi środkami (co też nie daje gwarancji utrzymania tych przedsiębiorstw, a wyłącznie ewentualne odroczenie ich upadku), realizacja tego celu wiąże się z nadmiernymi trudnościami, a usunięcie przeszkód nie może nastąpić bez konieczności poniesienia niewspółmiernie wysokich kosztów rozumianych jako potrzeba zaangażowania wysokich środków finansowych fundacji rodzinnej, narażając zgromadzone przez lata mienie na utratę.

Przykład

Fundator określił, że celem fundacji rodzinnej jest zachowanie przez rodzinę Kowalskich kontroli mienia wniesionego przez fundatora. Jednakże organy zarządzające fundacji rodzinnej dokonują upływnienia majątku wniesionego przez fundatora na rzecz podmiotów niezwiązanych z rodziną Kowalskich. Z tego względu fundacja rodzinna jest zarządzana w sposób oczywiście sprzeczny z jej celem (tj. zachowanie kontroli przez rodzinę Kowalskich nad wniesionym mieniem nie zostanie z oczywistych względów zapewnione).

Na koniec wskazać należy, że za dopuszczalne powinno zostać uznane określenie celu *inter vivos* oraz *mortis causa*², co powodowałoby np. obowiązek uwzględnienia niezmienności celów fundacji rodzinnej po śmierci fundatora.

1.4. Beneficjent lub sposób jego określenia i zakres przysługujących beneficjentowi uprawnień

Określenie beneficjentów pozwala również na kreatywne działania przy tworzeniu statutu fundacji rodzinnej. Wynika to z faktu, że określenie beneficjenta, jak i zakresu przysługujących mu uprawnień może pozwolić fundatorowi na wskazanie beneficjentów różnych kategorii, które wiążą się z pierwszeństwem co do spełniania świadczeń.

---

² Postanowienie na wypadek śmierci. Ma zastosowanie w momencie, w którym dojdzie do śmierci osoby, która poczyniła takie postanowienie.

Przykład

W statucie fundacji rodzinnej przewidziany został podział beneficjentów na starszyzną i młodych. Do starszyzny należą członkowie, którzy ukończyli 21. rok życia. Z kolei beneficjenci poniżej 21. roku życia przynależą do grupy młodych.

Fundator postanowił, że fundacja rodzinna ma przede wszystkim zaspokajać potrzeby kształcenia młodych. Dopiero potem spełniane są wszelkie inne potrzeby utrzymania starszyzny, a na końcu mogą być spełniane świadczenia na rzecz młodych.

Ten przykład może również powodować, że fundator fundacji rodzinnej jest uprawniony do tworzenia grupy beneficjentów uprzywilejowanych oraz nieuprzywilejowanych.

Innym przykładem kategoryzowania i określania beneficjentów jest wskazanie w statucie grupy beneficjentów warunkowych.

Przykład

Każdy z członków rodziny Kowalskich staje się beneficjentem fundacji rodzinnej pod warunkiem ukończenia szkoły wyższej oraz pozostawania w związku małżeńskim według przepisów prawa polskiego.

Fundator może postanowić również o ustanowieniu beneficjenta tymczasowego, ograniczając status beneficjenta za pomocą kryterium wieku.

Przykład

Beneficjentem fundacji rodzinnej może być wyłącznie członek rodziny Kowalskich aż do ukończenia 26. roku życia.

Można również zapisać w statucie, że określony beneficjent może posiadać uprawnienia zbliżone do uprawnień osobistych w spółkach kapitałowych. Przykładem takich działań może być zapewnienie określonemu beneficjentowi prawa do wskazania co najmniej jednego członka zarządu lub członka zgromadzenia beneficjentów (w tym z możliwością wskazania samego siebie).

Ustawodawca pozostawia dość dużą swobodę fundatorowi i jego następcom w kształtowaniu postanowień statutowych. Pozwala to zatem na indywidualne dostosowanie postanowień statutowych do bardziej skomplikowanych sytuacji rodzinnych. Ponadto możliwe jest również bardziej opisowe i szczegółowe określenie zasad funkcjonowania fundacji rodzinnej.

Jak wynika z powyższych przykładów, określenie statusu beneficjenta fundacji rodzinnej oraz jego uprawnień pozwala na dużą dozę kreatywności. Tym samym można w sposób zróżnicowany nadać uprawnienia każdemu z beneficjentów, który został wskazany w statucie fundacji rodzinnej.

1.5. Zasady prowadzenia listy beneficjentów

Zgodnie z art. 32 ust. 1 FundRodzU, lista beneficjentów zawiera:

- 1) imię i nazwisko albo nazwę beneficjenta;
- 2) identyfikator podatkowy (PESEL albo NIP), a w przypadku beneficjenta będącego osobą fizyczną nieposiadającego żadnego z tych numerów:
  - a) numer i serię paszportu lub innego dokumentu stwierdzającego tożsamość lub inny numer identyfikacyjny, wraz z podaniem kraju nadania takiego numeru,
  - b) imiona rodziców;
- 3) adres zamieszkania lub adres do doręczeń beneficjenta;
- 4) inne dane niezbędne do spełnienia świadczenia na rzecz beneficjenta, w tym informacje o przysługujących mu uprawnieniach.

Warto wskazać, że lista beneficjentów – jako zawierająca dane osobowe – powinna być prowadzona przede wszystkim w zgodzie z przepisami RODO. Wynika to z faktu, że fundacja rodzinna przetwarza dane osobowe jej beneficjentów. Jednakże – w ocenie autora – nie jest niezbędne, aby szczegółowe zasady przetwarzania danych osobowych były zawarte w statucie (jako element zasad prowadzenia listy beneficjentów) i za wystarczające należałoby uznać wyłącznie odniesienie się do problematyki zagadnienia przez np. zobowiązanie zarządu do utworzenia szczegółowej polityki przetwarzania danych osobowych beneficjentów fundacji rodzinnej w drodze odrębnego dokumentu wewnętrznego.

Obowiązek takiego działania wynika przede wszystkim z faktu, iż zgodnie z art. 32 ust. 5 FundRodzU, fundacja rodzinna prowadzi i przechowuje dokumenty dotyczące przetwarzanych danych osobowych, w postaci papierowej lub elektronicznej, w sposób gwarantujący zachowanie ich poufności, integralności, kompletności oraz dostępności, w warunkach niegrozących utratą, uszkodzeniem lub zniszczeniem.

1.6. Zasady, w tym szczegółowy tryb, zrzeczenia się uprawnień przez beneficjenta

Zasadą jest, że prawa i obowiązki beneficjenta są niezbywalne. Oznacza to, że beneficjent nie jest uprawniony do „zrzeczenia się” swoich uprawnień na rzecz innego beneficjenta czy też osoby trzeciej, co w efekcie powoduje, że uprawnienia beneficjenta nie mogą podlegać skutecznemu w świetle prawa transferowi. Nie dotyczy to jednak wierzytelności przysługującej beneficjentowi (art. 39 ust. 1 FundRodzU).

Prowadzi to zatem do wniosku, że o ile beneficjent nie może przenieść prawa do otrzymywania przyszłych świadczeń od fundacji rodzinnej, o tyle może przenieść prawa przysługujące mu w obecnej chwili (np. wymagalne roszczenie wobec fundacji rodzinnej o wypłatę określonej sumy pieniężnej). Równocześnie fundator fundacji rodzinnej może rozważyć wprowadzenie postanowienia w statucie fundacji rodzinnej, które zakazałoby dokonywania cesji wierzytelności przysługujących beneficjentowi wobec fundacji rodzinnej zgodnie z art. 509 KC.

Zgodnie z art. 39 ust. 2 FundRodzU, zrzeczenie się uprawnień przez beneficjenta wymaga zachowania formy pisemnej z podpisem notarialnie poświadczonym. Zrzeczenie

się wszystkich uprawnień przez beneficjenta jest równoznaczne ze zrzeczeniem się statusu beneficjenta.

Zdanie drugie przywołanej regulacji sugeruje, że beneficjent może zrzec się wyłącznie części swoich uprawnień.

Pytanie, jakie należy postawić, brzmi: czy fundator może wydłużyć procedurę zrzeczenia się statusu beneficjenta lub przysługujących mu uprawnień?

Warto zaznaczyć, iż otrzymanie statusu beneficjenta nie wymaga zgody tej osoby. Jest to decyzja fundatora, wskazana w statucie ustanowionej przez niego fundacji rodzinnej.

Powoduje to zatem, że możliwość zrzeczenia się tego statusu (jako że nie jest konsensualna) nie powinna być w jakikolwiek sposób ograniczana poza wymogami stawianymi przez ustawę (FundRodzU), tj. złożeniem oświadczenia o zrzeczeniu się części lub całości uprawnień z obowiązkiem zachowania formy pisemnej z podpisem notarialnie poświadczonym.

Nie można jednak wykluczyć ograniczenia prawa do zrzeczenia się części uprawnień, czyli fundator może postanowić, iż beneficjent może zrzec się wyłącznie swojego statusu beneficjenta. Nie może równocześnie zrzec się wyłącznie części przysługujących mu uprawnień.

1.7. Czas trwania fundacji rodzinnej (jeżeli jest oznaczony)

Fundacja rodzinna może zostać ustanowiona na czas oznaczony. Przykładem oznaczonego czasu trwania fundacji rodzinnej może być zawarcie postanowienia, że fundacja będzie trwać przez 10 lat od daty złożenia przez fundatora oświadczenia o jej ustanowieniu. Innym przykładem ustanowienia fundacji rodzinnej może być wskazanie konkretnego terminu, do którego fundacja rodzinna będzie funkcjonować. Przykładowo może to być 31.12.2060 r.

1.8. Wartość funduszu założycielskiego

Fundusz założycielski fundacji rodzinnej określany jest przez fundatora w statucie, przy czym nie może wynieść mniej niż 100 000 zł. Oznacza to zatem, że z chwilą ustalenia statutu fundator określa w nim wysokość funduszu założycielskiego.

Warto zastanowić się, czy fundator fundacji rodzinnej, jak i przyszłe osoby zarządzające fundacją rodzinną mogą dokonać zwiększenia funduszu założycielskiego. Wydaje się, że takie rozwiązanie nie do końca byłoby potrzebne lub właściwe, ponieważ wysokość funduszu założycielskiego nie wiąże się z powstaniem jakichkolwiek praw korporacyjnych czy też emisją np. praw udziałowych.

Tym samym wszelkie inne późniejsze rozporządzenia na rzecz fundacji rodzinnej powinny być dokonywane raczej w formie darowizny.

1.9. Zasady powoływania i odwoływania oraz uprawnienia i obowiązki członków organów fundacji rodzinnej, a także zasady reprezentacji fundacji rodzinnej przez zarząd albo przez inne organy fundacji rodzinnej w przypadkach wskazanych w ustawie

W ramach tego podpunktu statutu należy rozważyć szereg okoliczności, które będą miały istotny wpływ na codzienne funkcjonowanie fundacji rodzinnej.

Pierwszą z nich jest ukształtowanie odpowiednich zasad reprezentacji, które szerzej opisywane są w rozdziale VIII dotyczącym prawa do reprezentacji członka zarządu, jak również kwotowego ograniczenia reprezentacji samodzielnej w przypadku zarządów wieloosobowych.

1.10. Podmiot uprawniony do zatwierdzania czynności zarządu fundacji rodzinnej w organizacji

Podmiotem uprawnionym do zatwierdzania czynności zarządu może być tak naprawdę każdy, z zastrzeżeniem samego członka zarządu. Nielogiczne byłoby bowiem, aby podmiotem uprawnionym do zatwierdzania czynności zarządu był również członek zarządu, który *de facto* uczestniczył w podejmowaniu czynności, która wymaga zatwierdzenia.

Z tego względu, dokonując zapisów w statucie, można rozważyć, iż podmiotem uprawnionym do zatwierdzania czynności zarządu będzie osoba wskazana z imienia i nazwiska przez fundatora.

1.11. Określenie co najmniej jednego beneficjenta uprawnionego do uczestnictwa w zgromadzeniu beneficjentów

Wskazanie beneficjenta uprawnionego do uczestnictwa w zgromadzeniu beneficjentów może polegać na wymienieniu go z imienia i nazwiska albo przez określenie kryteriów, które muszą spełniać beneficjenci, aby mogli uczestniczyć w zgromadzeniu.

Przykład

Do uczestnictwa w zgromadzeniu beneficjentów ma prawo każdy pełnoletni zstępny fundatora, pod warunkiem że złoży oświadczenie o chęci objęcia tej funkcji.

Brak określenia takiego beneficjenta powoduje paraliż decyzyjny fundacji rodzinnej. W efekcie fundacja nie będzie zdolna do podjęcia wielu kluczowych uchwał, a tym samym nie będzie mogła realizować swojego podstawowego celu.

Brak zdolności do powołania członka zgromadzenia beneficjentów lub ustalenie tego kręgu wyłącznie według osób z imienia i nazwiska prowadzi zatem do sytuacji, że w przypadku, gdyby zabrakło tych osób, fundacja rodzinna będzie podlegać rozwiązaniu.

1.12. Zasady zmiany statutu

Ustawodawca nie określił opcjonalnych metod zmiany statutu. Sytuacja, w której miałyby zostać dokonana zmiana statutu, została uregulowana w art. 26 ust. 4 FundRodzU. Odnosi się ona wyłącznie do wskazania momentu wejścia w życie nowego brzmienia statutu – nadając przy tym konstytutywny charakter wpisowi do rejestru fundacji rodzinnych poświęconemu właśnie zmianie statutu.

Osoba sporządzająca statut fundacji rodzinnej powinna zatem indywidualnie przeanalizować sytuację, potrzebę oraz cel fundatora, który powołuje fundację. Przede wszystkim konieczne jest uwzględnienie tego, czy zstępni fundatora są już pełnoletni, albo czy fundator życzy sobie, aby w przyszłości mieli oni jakikolwiek wpływ na postanowienia statutu.

Należy również zadać sobie pytanie, czy osobą uprawnioną do zmiany statutu będzie ktoś spoza kręgu osób powiązanych z fundacją rodzinną (np. osoba trzecia, zajmująca się profesjonalnie zarządzaniem prywatnymi fundacjami). Na tak postawione pytanie należy odpowiedzieć pozytywnie. Ustawodawca nie postanowił w jakikolwiek sposób nakreślić ram zmiany statutu, w tym również nie uregulował „domyślnego” podmiotu uprawnionego do jego zmiany, a zatem, w ocenie autora, kwestia ta została pozostawiona pełnej dowolności osoby uprawnionej do ustanowienia statutu, a następnie jego ewentualnej zmiany.

Może również powstać pytanie, czy zarząd fundacji rodzinnej powinien być samodzielnie uprawniony do zmiany statutu. Analizując tę kwestię można dostrzec, że w przypadku zwykłych fundacji rozwiązanie takie jest dopuszczalne również z perspektywy FundRodzU.

W ocenie autora, przytoczone niżej wnioski zawarte w uchwale SN z 24.11.2006 r. pozostają aktualne i mogą zostać odpowiednio zastosowane w przypadku fundacji rodzinnej.

Orzecnictwo

Z art. 10 FundRodzU wynika, że zarząd fundacji kieruje jej działalnością oraz reprezentuje ją na zewnątrz. Jeżeli więc w określonej sytuacji zarząd dochodzi do wniosku, że ze względu na cel fundacji konieczna lub pożądana jest zmiana jej statutu, to właśnie on powinien być uprawniony do przeprowadzenia takiej zmiany. Do zmiany statutu dokonanej przez zarząd należy stosować te przepisy FundRodzU, które dotyczą działania zarządu oraz ogólnie odnoszą się do zmiany statutu [podkr. aut.]. Oznacza to, że jeżeli ze statutu wynika, iż fundacja ma również inne organy, których zgoda jest potrzebna w razie podejmowania przez zarząd określonych uchwał, to zmiana statutu będzie wtedy wymagała uchwały innego lub innych organów fundacji. Nawet gdy ze statutu nie wynika wprost taka kompetencja, to mając na względzie znaczenie zmiany statutu fundacji dla jej funkcjonowania, inny organ lub organy fundacji powinny wypowiedzieć się w tej sprawie (uchw. SN z 24.11.2006 r., III CZP 114/06, Legalis).

Należy mieć przede wszystkim na uwadze, że konieczność zmiany statutu może wynikać między innymi z potrzeby osiągnięcia jakiegoś celu, np. spełniania świadczeń na rzecz beneficjentów dotychczas nieuwzględnionych w statucie.

Niemniej określenie zarządu jako podmiotu uprawnionego do zmiany statutu może być niebezpieczne z perspektywy tego, że członków zgromadzenia beneficjentów ustala się właśnie na podstawie takiej zmiany statutu. Z kolei jedną z kompetencji zgromadzenia beneficjentów jest udzielenie członkom zarządu absolutorium z wykonania przez nich obowiązków. Powoduje to, że zarząd może takim uprawnieniem wpłynąć na skład tego organu, który równocześnie może podważyć prawidłowość podejmowanych przez niego działań.

Tym samym za najbardziej adekwatne rozwiązanie można uznać przyznanie tej kompetencji fundatorowi, a po jego śmierci – zgromadzeniu beneficjentów. Fundator powinien uwzględnić przy tym pewnego rodzaju mechanizmy bezpieczeństwa, takie jak bezwzględny zakaz zmiany zapisów statutu po jego śmierci dotyczących kręgu osób uprawnionych do pełnienia funkcji członka zgromadzenia beneficjentów. Zabezpieczenie to powinno zostać uwzględnione między innymi na okoliczność, gdyby następni fundatora chcieli wykluczyć małżonka fundatora z kręgu członków zgromadzenia beneficjentów lub beneficjentów.

Przykład

Po śmierci fundatora uprawnionym do zmiany statutu będzie zgromadzenie beneficjentów, z zastrzeżeniem, że nie będzie ono uprawnione do zmiany statutu w taki sposób, że uprawnienia nadane beneficjentowi przed śmiercią fundatora, w szczególności prawo do pełnienia funkcji członka zgromadzenia beneficjentów, zostałyby ograniczone lub wyłączone.

Na koniec należy również zwrócić uwagę, że skoro ustawodawca wymaga określenia „zasad zmiany statutu”, to za niedozwoloną powinna zostać uznana sytuacja, w której możliwość zmiany statutu zostałaby całkowicie wyłączona. Zdaniem autora, niektóre postanowienia statutu mogą podlegać ograniczeniom (w sposób wskazany wcześniej), niemniej całkowity zakaz zmiany statutu kłóciłby się z ideą i celem zakładania fundacji rodzinnej (tj. podmiotu na pokolenia). Fundacja rodzinna ma przetrwać pokolenia, zatem całkowite zakazanie zmiany jej statutu byłoby sytuacją irracjonalną i sprzeczną z celem ustawy, uwzględniając dynamikę zmiany otoczenia prawnego i gospodarczego, uniemożliwienie zmiany statutu prowadziłyby do sytuacji, że w przyszłości regulacje wewnętrzne fundacji rodzinnej mogłyby skutecznie blokować zarówno jej rozwój, jak i realizację celu przewidzianego w art. 2 ust. 1 FundRodzU.

1.13. Przeznaczenie mienia fundacji rodzinnej po jej rozwiązaniu, w tym określenie beneficjenta uprawnionego do mienia w związku z rozwiązaniem fundacji rodzinnej

Proces likwidacyjny fundacji rodzinnej jest stosunkowo skomplikowany, ma bardziej sformalizowane i dłuższe ramy czasowe niż w przypadku spółki z ograniczoną odpowiedzialnością.

Wynika to z faktu, że zgodnie z art. 100 FundRodzU wydanie majątku pozostałego po zaspokojeniu lub zabezpieczeniu wierzycieli innych niż fundator beneficjenci albo spadkobiercy fundatora uprawnieni do mienia w związku z rozwiązaniem fundacji rodzinnej **nie może nastąpić przed upływem roku od dnia ogłoszenia o otwarciu likwidacji i wezwania wierzycieli do zgłoszenia ich wierzytelności.**

Omawiając kwestię przeznaczenia mienia fundacji rodzinnej po jej rozwiązaniu, należy mieć na uwadze art. 103 FundRodzU, zgodnie z którym, jeżeli fundacja rodzinna jest rozwiązywana za życia fundatora, to fundator jest wyłącznie uprawnionym do otrzymania mienia w związku z rozwiązaniem fundacji rodzinnej, **chyba że statut stanowi inaczej, w szczególności – określa beneficjentów uprawnionych do mienia w związku z rozwiązaniem fundacji rodzinnej.**

Powoduje to zatem, że w pewnym stopniu może wystąpić wewnętrzna nieścisłość regulacji FundRodzU. Przepisy FundRodzU wymagają bowiem określenia beneficjenta uprawnionego do mienia w związku z rozwiązaniem fundacji rodzinnej. Z kolei w przepisach o jej rozwiązaniu FundRodzU dopuszcza taką sytuację jako ewentualność, wskazując, że domyślnie podmiotem uprawnionym do otrzymania mienia jest fundator (który – jeżeli nie nada sobie statusu beneficjenta przy zakładaniu fundacji rodzinnej – nie będzie koniecznym uprawnionym do otrzymania tego mienia). Z tego względu, w ocenie autora, dla bezpieczeństwa warto jednak uregulować w statucie, że gdyby to fundator miał zostać podmiotem uprawnionym do otrzymania mienia (wyłącznie), to on jest równocześnie beneficjentem, który to mienie otrzymuje zgodnie z przywołanym obligatoryjnym elementem statutu.

Dodatkowo brak określenia szczególnych zasad przekazywania mienia w przypadku wielości fundatorów będzie powodować, że podział mienia w związku z rozwiązaniem fundacji rodzinnej zostanie dokonany proporcjonalnie do wartości mienia wniesionego przez fundatora, jego małżonka, zstępnych, wstępnych lub rodzeństwo, w stosunku do wartości mienia wniesionego przez wszystkich fundatorów, ich małżonków, zstępnych, wstępnych lub rodzeństwo. Dodatkowo założone zostanie, że w przypadku, gdy do fundacji rodzinnej mienie wniósł wspólny zstępny, wstępny lub wniosło je rodzeństwo więcej niż jednego fundatora, mienie dla celów stosowania powyższych zasad zostanie uznane za wniesione przez wszystkich tych fundatorów w równych częściach.

W przypadku określenia osoby beneficjenta, który nie posiada statusu beneficjenta, lub jego śmierci, ustawodawca przewiduje, że uprawnionymi do otrzymania mienia będą spadkobiercy fundatora.

Pomijając zatem ogólne zasady przewidziane w FundRodzU, należy wskazać, że podobnie jak to jest z pozostałymi częściami statutu, również kwestia ustalenia zasad przekazywania mienia i kręgu osób uprawnionych do jego otrzymania, w tym wartości mienia, które mają one otrzymać, jest kwestią otwartą.

[Przejdź do księgarni →](#)

ksiegarnia.beck.pl